

СТАНОВИЩЕ

от проф. дн Любомир Тимчев

за дисертационен труд

НАЦИОНАЛНАТА СИГУРНОСТ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ В КОНТЕКСТА НА СЪВРЕМЕННИТЕ ИМИГРАЦИОННИ ПРОЦЕСИ

Нн БОРИСЛАВ ЯНКОВ АНТОНОВ

за придобиване на образователната и научна степен „доктор“

Специалност: „Социология“,

1. Актуалност и значение на изследването

Всички ние сме съвременници на изключителна динамика в живота както на местно, национално, регионално а също и на международно равнище. Макар, а може би и въпреки продължаващата световна рецесия, желанието на хората да живеят по-добре не е изчерпано. То е и основната причина за движението на населението по света в различните посоки.

Модерните миграционни процеси и техните последици с основание са се наложили, като едно от централните полета на актуалната политика в Европейския съюз. Векове наред самата Европа е континент на изселници, като жителите на европейските държави колонизират обширни пространства по света, търсейки богатство, свобода и мир. В днешно време тенденцията е обърната: в епохата на глобализацията Старият континент се е превърнал в крайна цел на непознати досега, по мащаба и интензивността си, миграционни процеси. Класическият "Push-and-Pull"-модел на пръв поглед тук е лесно приложим: от една страна фактори, като бедност, липса на перспективи, пренаселване, войни репресии природни катаклизми и т.н., мотивират жителите на слаборазвити или развиващи се страни да емигрират за да потърсят нов живот другаде. От друга страна, Европа страда от чувствително застаряване на населението, както и от липса на квалифицирани работници. Тези процеси поставят под въпрос приеманите досега като подразбиращи се

постижения: социалната държава, благосъстоянието и конкурентоспособността на европейските икономики в глобален план. За да може да ги поддържа, ЕС се нуждае от сериозен човешки ресурс, който обаче не може да си осигури сам. В този смисъл може да се заяви, че миграционните процеси към Съюза, дори при повърхностен поглед върху проблема, са безалтернативно явление, което, до голяма степен, вече формира бъдещето на нашия континент.

Като външна граница на ЕС, страната ни работи за изпълнението на дългосрочна, единна и ясно формулирана политика за охрана на европейската граница, борба с незаконната миграция, каналджийството, трафика на хора.

В последните години Република България постепенно и с устойчив темп се трансформира от страна на емиграция, през транзитна държава, към държава, привличаща имиграция. Все повече чужденци избират България като място, в което да учат, да се квалифицират и да търсят професионална реализация. Това налага Република България да бъде подготвена за увеличение на миграционните потоци и законни, и незаконни следващите години.

Обективното обществено развитие поставя пред контролните органи необходимостта от съобразяването с потребностите на съвременното общество, както и от усъвършенстването на съвременни форми и методи за административно обслужване на населението. Противодействието на нелегалната миграция е неизменна част от защитата на националната сигурност на всяка страна. От своя страна защитата на националната сигурност не само у нас, но и в световен мащаб, е перманентно актуален и значим въпрос.

Освен това този проблем е и предизвикателство от гледна точка на реалното гарантиране сигурността и реда в дадена страна, а също и в европейски и световен мащаб, като цяло. Необходимостта от научно изследване по тази тема е перманентна. Тя се засилва постоянно предвид динамиката на заплахите и повишената опасност от терористични прояви и извършването на тежки престъпления. Тези негативни явления имат пряко

отношение върху сигурността и обществения ред във всички сфери. Това само по себе си налага търсенето на нови форми и насоки, за подобряване на връзките и взаимодействието между страните от Европейския съюз.

От казаното до тук можем да обобщим, че представеното за защита дисертационно изследване, е посветено на един от най-важните въпроси, стоящи за разрешаване пред специализираните органи не само в страната, но и извън нея. Това е така, защото тъкмо защитата на националната сигурност, е гарант за ефективната защита на правата и свободите на всички лица, намиращи се под юрисдикцията на Република България, както сам авторът на изследването споменава в изложението си. От само себе си това се отнася за всяка страна от ЕС и разбира се, като цяло за Съюза. Всичко това предопределя и значимостта на предложената за рецензиране дисертация.

Въпросът за контрола на чужденците, има както политическо и правно, така и теоретическо и практическо значение. Оpozнаването и изучаването на тематиката може да представлява научен, практически и познавателен интерес не само за обикновения гражданин, но и за работещите в тази област.

В този смисъл работата се явява положителен опит за разглеждане на теоретичните и организационните въпроси, свързани с имиграционния контрол в страната. Трябва да отбележим, че поставените проблеми имат както теоретично, така и практическо значение. Освен това тяхното разглеждане ще е от полза за обучаваните студенти и за всички служители от структурите на Министерството на вътрешните работи с компетенции по осъществяването на тази дейност.

Казаното определя актуалността на изследването, която е безспорна и ще допринесе в процеса на обучението и научноизследователската дейност за в бъдеще.

2. Характеристика на изследването

Работата се състои от 188 страници. Структурирана е в увод, четири глави, заключение, библиография и приложения.

В увода много точно и ясно са определени целта, задачите, обектът и предметът на изследването.

Първа глава е посветена на *теоретичните аспекти на националната сигурност*. На основата на общоприетото разбиране за сигурност от създаването на света до днес, авторът обосновава своето виждане за национална сигурност, обвързвайки го със сигурността на нацията, респективно държавата.

В теорията и до този момент съществуват множество определения на това понятие, но приносът на автора на дисертационното изследване се състои в обогатяване на теорията, свързана с противодействие на нелегалната миграция, противодействието на тероризма и други негативни явления, в контекста на защитата на националната сигурност. По този начин авторът предлага един разширен обхват, включващ по-широк кръг от области. Предложен е анализ на съществуващите доктрини. Диференцирани са и отделните компоненти, съдържащи се в определението за това понятие. На тази основа са изградени вижданията на автора относно реално съществуващи тенденции, в развитието на теориите за противодействие на нерегламентираното движение на хора. Това е един от приносите на докторанта.

Подчертано е, че националната сигурност традиционно се свежда до военни заплахи. На тази основа са цитирани редица както чужди, така и български автори.

Пак в тази глава са разгледани понятия, като „риск“ и „заплаха“. Особено важно за работата е акцентирането на понятието „ред“ и на тази основа анализ на конституционно регламентирания ред в страната. На съвременният глобалистичен етап от развитието на страните, тъкмо това понятие намира голямо приложение и има пряко отношение към спазването на реда в дадена страна, откъдето и движението на населението, като цяло и в частност на имигрантите. Всичко това има пряко отношение към осигуряването на защита и сигурност за населението на страната.

Разгледани са и нормативни актове и документи, съдържащи понятието „национална сигурност“. Наблегнато е на концептуалното и стратегическо виждане за това понятие. Обърнато е внимание върху външната и вътрешна среда за сигурност.

Една от основните заплахи на националната сигурност за повечето държави през последните години се явява *тероризмът*. Този въпрос е предмет на разглеждане в *глава втора* от изследването. Проследен е генезисът на това явление, като е подчертано, че неговото създаване е от зората на възникването на човечеството. Възникнал като фактор за разубеждаване или наказание, тероризмът на настоящия етап от развитието на човечеството има опустошителни размери. Основаващ се на страх и ужас, което е в основата на неговото определяне, тероризмът се използва за постигането на всякакви цели, в основата на които са политическите такива.

Подобно на понятието „национална сигурност“ и това понятие е широко известно. Има стотици варианти за неговото определяне. От общоприети до академични виждания. Както е известно същността на тероризма и формите на проявление, се определят за всяка отделна организация по различен начин. Общото между различните схващания е наличието на насилие и заплаха за такова. Освен доктринални виждания са посочени и легални такива от нормативни актове и документи на различни държави от Европа и света. Последователно са разгледани и видовете тероризъм. Обърнато е внимание и на мотивацията. Ключова роля има и подборът на терористи, който се извършва по различни критерии, най-често свързани с целта на терористичните прояви. Подчертано е, че тероризмът е преди всичко социален феномен.

Специално място в тази част от работата има развитието на понятието „тероризъм“ в контекста на имигрантите от различни страни. Докторантът обръща по-сериозно внимание на мюсюлманската общност, но всъщност заплаха могат да представляват и други лица и общности.

Не е пропуснат и въпросът за Шенгенското безвизово пространство, като фактор за противодействие на нелегалната имиграция и защита на националната сигурност. Увеличаващите се проблеми в страните от Близкия изток, е основание за притеснение от гледна точка на миграционния натиск, подчертано доста добре от автора. Проблемът всъщност се състои във възможността за заличаване идентичността на съществуващите общности в ЕС.

В глава трета е направен анализ на *спецификата, динамиката и последиците от имиграционните потоци към Република България*, каквото е и нейното заглавие.

Направен е извод, че наред с проблемите от демографско естество съвременната ситуация е резултат и от миграционните процеси. Казано по друг начин, през годините на демокрацията хиляди, а може би милиони българи напускат пределите на страната. След влизането ни в ЕС пък стана възможно и влизането в страната ни на чужденци. По този начин емиграционните и имиграционните процеси, действат едновременно. Всичко това поставя на изпитание и защитата на националната сигурност. Съвсем правилно от гледна точка съставът на населението, за проучване е избран района на гр. Кърджали. Разбира се, централно място сред посочените проблеми заема нелегалната имиграция. Както сам докторантът отбелязва, този въпрос поражда разнообразни рискове за националната ни сигурност. Става въпрос за проблеми от икономически, социален и политически характер. Както вече имахме възможност да отбележим по-горе в становището, нелегалната имиграция е в основата на създаването на предпоставки за терористични прояви. Възможностите за това са много, независимо дали съществуват предпоставки за непосредствена терористична заплаха.

Все във връзка с миграционните потоци е и *управлението на риска в контекста на защитата на националната сигурност*. Този въпрос е предмет на разглеждане в глава четвърта.

Управлението на миграционните потоци, както и всяка друга дейност се осъществява посредством действащите норми. На тази основа се извършва и задължителният контрол. Както е известно правната регламентация отнасяща се до миграцията на населението, се състои не само от вътрешноправни норми, но и от международни такива. Като външна граница на ЕС страната ни се явява от особено значение за противодействие на нелегалната имиграция, като в същото време се съобразяваме с общата политика на ЕС по този въпрос.

В изследването си докторантът навлиза много дълбоко не само в теоретичната част, но и в организационната. Това е плод на професионални знания и умения, което му позволява да детайлизира своите предложения до степен на подробност, с оглед подобряване дейността на специализираните органи. Съчетаването на теорията с практиката е добър пример както за преподавателите, така и за практическите работници от структурите на сектора за сигурност.

3. Научни и приложни приноси в изследването

3.1. Научни приноси:

- Първият, при това много значим принос е обогатяване на теорията, свързана с противодействие на нелегалната миграция, противодействието на тероризма и други негативни явления, в контекста на защитата на националната сигурност. Приносът е предложен посредством анализ на съществуващите доктрини. На тази основа са изградени вижданията на автора относно реално съществуващи тенденции, в развитието на теориите за противодействие на нерегламентираното движение на хора;
- От съществено значение е и направеният анализ на определението за национална сигурност, на основата на което е предложено доктринално виждане по този въпрос. Определението е съобразено с целите на изследването;

- Твърде важно не само за изследването, но и от гледна точка на системата за защита на националната сигурност на страната, а също и на сигурността, като явление е направеното предложение за модел, посредством който се анализира и идентифицира въздействието на всеки отделен имиграционен поток. Това позволява повишаване ефективността в противодействието на нелегалната имиграция и защитата на националната сигурност на страната и региона;

3.2. Приложни приноси:

- Най-важният и съществен принос от практико-приложна гледна точка са установените и съпоставими специфични следствия за обществото, откъдето и за националната сигурност. Авторът се основава на сравнителен анализ на два специфични имиграционни потока. Единият на нелегални имигранти, което означава чужденци и другият на български изселници с турско самосъзнание и техни потомци;
- Особено ценно за работата е направеният анализ на отражението на възвратната миграция върху Кърджалийския регион. Анализът се основава на собствено социологическо изследване. Подобни изследвания са ценни за структурите, с компетенции по защита на националната сигурност в страната.

3.3. Обучение и отговорност към обществото

- Противодействието на имиграцията е свързано с познаването на правната регламентация и организацията на работа на специализираните органи. Поради това и с оглед повишаване ефективността по противодействието на нелегалната имиграция, на територията на страната е необходимо повишаване нивото на обучение.

- Препоръчително е разработването на специализирани програми за обучение по противодействието на миграцията. Това се отнася както за служителите, които пряко се занимават с противодействието на миграцията, така и за всички останали с полицейски правомощия от МВР, а също и от структурите с компетенции по защита на националната сигурност.

4. Становище относно наличието на плагиатство

До този момент не ми е известно наличието на плагиатство в представената за рецензиране дисертация, което ми дава основание да приема, че друга разработка с това наименование и най-вече съдържание, не е налична в научните изследвания в страната.

5. Препоръки

На *първо* място ще си позволя да отбележа необходимостта от извеждането на изводи, обобщения и препоръки в края на всяка глава. По този начин ще се представят в синтезиран вид основните аспекти, на изследването във всяка глава.

Второ, предлагам на автора при бъдещи свои изследвания по тематиката, да изказва по-смело своята позиция по отделните въпросите главно от практико-приложен характер. Това ще спомогне за предизвикването на спор за явления, по които няма единно становище. От това ще спечели доктрината за противодействието на нелегалната миграция, а също и създаването на по ефективна организация, на дейността по противодействието на явлението „тероризъм“.

Третата ми препоръка е свързана с необходимостта от публикуване, с което и популяризиране на работата. Това ще осмисли още повече резултатите от изследването и ще позволи по широкото му прилагане.

Казаното в никакъв случай не намалява стойността на изследването. Личи желанието на автора за иновативен подход по въпроси от нашето съвремие, по които няма единно схващане. Прагматичните му схващания за състоянието и начина за подобряване нивото, на противодействие на нелегалната миграция, в контекста на защитата на националната сигурност и противодействието на тероризма, могат да бъдат пример и за други изследователи.

Съчетаването на теорията с организацията на работа винаги е добър пример за всички изследователи. Изведените проблеми на вниманието на специалистите, в едно с решения, с оглед подобряване организацията на

работа по въпроси, които са от стратегическо значение допълнително повишава нивото на работата.

Позволявам си да поставя и един въпрос на вниманието на докторанта – отнася за мнението му за влизането на страната ни в Шенгенското безвизово пространство.

6. Заключение

Представеното за защита изследване е лично дело на докторанта. Работата е плод на знанията и уменията на автора да събира и анализира наличната информация. Афинитетът му към проблемите на сигурността на страната, в контекста на противодействието на миграцията, позволява да обвързва теорията с практиката и да предлага аргументирани предложения. Това позволява подобряване не само на действащите норми и теоретичната доктрина, но и на организацията на работа.

Имайки предвид цялостната работа на докторанта, изпълнението на индивидуалния план, постигнатите резултати от научна и практико-приложна гледна точка и направеният анализ, си позволявам **УБЕДЕНО** да препоръчам на уважаемото научно жури, да даде образователната и научна степен „доктор“ на г-н Борислав Янков Антонов.

13.07.2022 г.

Гр. София

Изготвил становището:

проф. дн Л. Тимчев